

MEDIÁLNÍ VÝCHOVA: CESTA K BEZPEČNĚJŠÍMU CHOVÁNÍ NA INTERNETU

Kamil KOPECKÝ

V digitálním věku je mediální výchova jedním z nejdůležitějších nástrojů pro rozvoj bezpečného a odpovědného chování dětí. Mladí lidé dnes čelí obrovskému množství informací – pravdivých, nepravdivých, manipulativních i čistě zábavních – a bez odpovídající mediální gramotnosti mohou snadno podlehnout manipulaci, dezinformacím či nebezpečným online praktikám. Mediální výchova neříká, co je pravda a co lež – učí nás chápat, jak média fungují, jak vzniká obsah a jak jej kriticky vyhodnocovat. Dává nám nástroje, abychom si dokázali vytvářet relevantní a nezávislé závěry na základě ověřených faktů.

Díky tomu se děti stávají odolnějšími vůči manipulaci, podvodům, kyberšikaně i vlivu extremistických či nenávistných sdělení. Mediální gramotnost tedy není jen o orientaci v informacích, ale přímo posiluje bezpečnost dětí v online i offline prostředí.

Jaká témata by měla mediální výchova zahrnovat

1. Média a jejich role ve společnosti

Žáci by měli detailně porozumět tomu, co jsou média, jaké jsou

jejich funkce a jakým způsobem mohou ovlivňovat veřejné mínění. Patří sem informace o tom, jak média informují, vzdělávají, baví, ale také jak mohou nastavovat agendu veřejné debaty a ovlivňovat, o čem přemýšlíme a jak o tom mluvíme.

Součástí je i pochopení, kdo média vlastní, jaká agenda může obsah ovlivňovat a jak vznikají různé typy mediálních sdělení. Pochopení základních principů mediální komunikace pomáhá dětem orientovat se v informačním prostoru s větší jistotou. A např. rozpoznat kvalitní média o těch méně kvalitních, až vyloženě dezinformačních.

Typy médií a význam veřejnoprávních médií

Mediální výchova by měla žákům ukázat, že „média“ nejsou jeden jednolitý celek. Existuje mnoho typů médií: tisk, rozhlas, televize, online zpravodajské portály, sociální sítě, podcasty, streamovací platformy či obsah influencerů. Každý z těchto typů funguje trochu jinak, má jiné cíle, tempo, publikum i způsob financování.

Zvláštní pozornost by měla být věnována **veřejnoprávním médiím**. Ta mají zákonem daný úkol sloužit veřejnosti – poskytovat vyvážené, ověřené a pluralitní informace, podporovat vzdělávání, kulturu a demokratickou debatu. Na rozdíl od čistě komerčních médií nejsou primárně závislá na sledovanosti a reklamě, a mohou se proto více soustředit na kvalitu a vyváženost obsahu.

Pro děti je důležité pochopit, proč jsou veřejnoprávní média důležitá pro demokracii:

- pomáhají zajišťovat pluralitu názorů,
- usilují o ověřování informací a korekci chyb,
- fungují jako kontrolní prvek moci (tzv. hlídací pes demokracie).

Umět rozlišit mezi veřejnoprávním, komerčním a například anonymním nebo dezinformačním webem je klíčová dovednost, která výrazně zvyšuje bezpečí dětí v informačním prostoru.

Sociální sítě, algoritmy a online prostředí

Sociální sítě dnes formují názory mladých lidí více než tradiční média. Děti potřebují rozumět tomu, že zobrazovaný obsah není náhodný – algoritmy jej přizpůsobují podle jejich chování, což může vést k uzavírání se do informačních bublin.

Velmi důležité je i téma **falešných profilů**. Žáci by měli vědět, že ne každý profil je autentický, že za některými účty mohou stát jednotlivci se skrytými úmysly, ale také organizované skupiny. K tomu patří i vysvětlení fenoménů jako jsou **trollí farmy** a **boti**, kteří systematicky šíří určité typy obsahu, útočí v diskusích, rozdmýchávají konflikty nebo posilují dojmy, že „většina si myslí něco“, co ve skutečnosti zastává jen úzká, ale velmi hlasitá skupina.

Děti by se měly učit, jak ověřovat identitu účtu, jak si všímat varovných signálů (například nedostatek osobní historie, podezřelá aktivita, neobvyklé požadavky) a jak na podezřelé profily nereagovat.

Typy informací, ověřování faktů a porozumění manipulaci

Základním pilířem mediální výchovy je rozlišení mezi fakty, názory, dezinformacemi, polopravdami či hoaxy. Děti by měly znát základní postupy ověřování informací: porovnání více zdrojů, hledání původního zdroje, ověřování autorů, zkoumání kontextu a dat.

Tyto dovednosti výrazně zvyšují bezpečnost – dítě, které umí informace ověřovat, se mnohem hůře stane obětí podvodu, extremistické propagandy nebo cílené manipulace. Učí se, že není nutné bezmyšlenkovitě přebírat cizí tvrzení, ale že je možné a žádoucí **ptát se, pochybovat a ověřovat**.

Vzdělávací video k tématu - [hoax](#)

Kognitivní zkreslení a psychologické mechanismy

Mediální výchova by neměla zůstat jen u mediálního prostředí – měla by ukazovat i to, jak funguje naše vlastní mysl. Konfirmační zkreslení, heuristika dostupnosti, polarizace, stádový efekt nebo třeba iluze většiny jsou jevy, které zásadně ovlivňují, jak informace vnímáme.

Když děti pochopí, že mají tendenci vyhledávat informace, které potvrzují jejich aktuální názory, nebo že snáze uvěří tomu, co „říkají všichni“, stávají se odolnějšími vůči manipulativním strategiím, které tato zkreslení zneužívají. To je zásadní jak pro jejich bezpečnost online, tak pro jejich budoucí občanské a společenské fungování.

Vzdělávací videa k tématu - [kognitivní zkreslení](#), [argumentační fauly](#)

Propaganda a hybridní hrozby

Důležitým tématem mediální výchovy je **propaganda** – tedy záměrné ovlivňování veřejného mínění ve prospěch určité ideologie, státu, skupiny nebo zájmu. Žáci by měli rozumět tomu, jak propaganda pracuje s emocemi, strachem, stereotypy či nenávisť a jak může postupně měnit vnímání reality.

Na propagandu úzce navazují **hybridní hrozby** – kombinace dezinformačních kampaní, kybernetických útoků, politického a ekonomického tlaku a dalších nástrojů, jejichž cílem je oslabit nebo rozdělit společnost. Děti by měly znát základní principy toho, jak mohou být online prostory využívány k ovlivňování voleb, polarizaci společnosti nebo podkopávání důvěry v demokratické instituce.

Pochopení těchto procesů pomáhá mladým lidem lépe se orientovat v dnešním komplikovaném světě, ve kterém konflikt nemusí mít podobu viditelné války, ale může probíhat skrze obrazovky mobilů a počítačů.

Reklama, komerce a politická reklama

Reklama je nedílnou součástí digitálního prostoru. Žáci by měli umět rozlišit mezi redakčním obsahem a reklamou, pochopit principy cílení a personalizace a uvědomovat si, že reklama často pracuje s emocemi, ideály krásy, úspěchu či strachu.

Vzdělávací video k tématu - [reklama](#)

Vedle komerční reklamy je nezbytné se věnovat i **politické reklamě**. Ta má velký vliv na chování voličů a čím dál častěji se přesouvá na sociální sítě, kde je možné velmi přesně cílit na konkrétní skupiny - včetně mladých lidí. Děti by měly rozumět tomu, proč je politická reklama regulována, jak může být zneužívána k šíření polarizujících či nenávistných sdělení a jak rozeznat manipulativní prvky v kampaních.

Umělá inteligence: příležitosti, rizika a nové výzvy

Umělá inteligence se stává součástí běžného života - ve vyhledávacích, sociálních sítích, překladačích, generátorech textu či obrázků. Mediální výchova by měla ukazovat jak její **pozitiva**, tak **rizika**.

Na jedné straně může AI pomoci při učení, kreativě, překonávání bariér či práci s informacemi. Na straně druhé ale přináší nové typy hrozeb, jako jsou:

- **deepfake videa** - realisticky vypadající, ale zcela falešné nahrávky, které mohou poškodit jednotlivce nebo ovlivnit veřejné mínění,
- **deep nude** - generování pornografických snímků z běžných fotografií bez souhlasu obětí, což může mít devastující dopady na psychiku dětí a dospívajících,
- masové šíření automaticky generovaných dezinformací a

manipulativního obsahu,

- zneužití AI k vydírání, kyberšikaně nebo online obtěžování.

Více na specializovaném webu věnovém [rizikům AI](#).

Žáci by se měli učit, že v digitálním světě už nelze automaticky věřit tomu, co „vidíme na vlastní oči“. Musí vědět, že existují technologie, které dokážou obraz i zvuk zásadně upravit a vytvořit tak něco, co nikdy neproběhlo. Zároveň je důležité ukazovat, že umělá inteligence není „sama o sobě zlá ani dobrá“ – rozhodují o tom lidé, kteří ji používají. Právě proto je mediální výchova tak důležitá: pomáhá dětem chápat, jak tyto technologie fungují a jak se před jejich zneužitím chránit.

PROČ JE MEDIÁLNÍ VÝCHOVA NEZBYTNÁ?

CESTA K BEZPEČNĚJŠÍMU ONLINE SVĚTU ZAČÍNÁ MEDIÁLNÍ VÝCHOVOU. (Zdroj: e-bezpeci.cz)

Slovo závěrem

Mediální výchova je v současném světě nezbytná. Nesnaží se dětem vnucovat „správný názor“, ale **upevňuje jejich schopnost samostatně myslet, ověřovat fakta a činit informovaná a bezpečná rozhodnutí**. Právě tím posiluje jejich odolnost vůči manipulaci, kybernetickým útokům, propagandě, hybridním hrozbám i sociálním tlakům. V prostředí, kde je množství digitálních obsahů obrovské a rizika stále sofistikovanější, představuje mediální gramotnost klíčovou kompetenci pro

bezpečný a zodpovědný život v 21. století - a školy v tomto procesu hrají naprosto zásadní roli.

Další témata, příklady, popisy jevů i rozcestník vzdělávacích materiálů k mediální výchově najdete na našem webu <https://e-bezpeci.cz/medialni vychova>.

Pro E-Bezpečí
Kamil Kopecký